

Hiedelmek, babonák a babarci némettség körében

Gimnazista korom óta foglalkozom néprajzi gyűjtéssel. Elsősorban szülőfalum, Babarc német népszokásaiból gyűjtöttem lakodalmas szokásokat, népviseleteket, meséket, helyhez kötődő történeteket és népi gyógy módokat. Gyűjtéseim során szinte minden témakörnél találkoztam babonasággal, olyan hiedelmekkel, amelyek közül szeretnék most néhányat közreadni.

Betegségekkel kapcsolatos szokások

Szinte minden faluban voltak javasasszonyok, akik értettek a gyógyításhoz, s akiket orvos híján rendszeresen elhívtak a betegekhez. Fejfájással bizonyára már akkor is sokan küszködtek, így természetes, hogy erre is megvolt a megfelelő praktika. A javasasszony először megállapította, hogy egyáltalán gyógyítható-e a beteg. Szenteltvizet öntött egy pohárba, a hamuból kiemelt három széndarabkát, s betette azokat a vízbe. Ha elsüllyedtek, akkor gyógyítható volt a beteg, ha nem, akkor sajnos nem volt segítség. Miután tehát meggyőződtek a beteg gyógyíthatóságáról, a javasasszony a kertben egy rózsafüzért imádkozott, s ezután a páciens fejét kendővel jól átkötötte, hogy az melegen tartsa.

A sokat betegeskedőkről azt tartották, hogy megbabonázták őket. Orvost csak nagyon ritkán tudtak hívni, egyrészt, mert a faluban nem volt, másrészt pénzük sem volt rá. *Töttösön* élt egy híres javasasszony, akihez komolyabb esetekben fordultak, s akinek szolgálataiért terménnyel (sonkával, liszttel, szalonnával) fizettek. Ha ő megállapította, hogy a beteget tényleg megbabonázták, akkor a hozzátartozóknak éjjélkor a temetőbe kellett menniük és kilenc sírről gyógyfüvet kellett szedniük, valamint kilenc gyümölcsfa kérgét lehántaniuk, amelyet aztán együtt megfőztek. A temetőbe vezető úton senkivel nem volt szabad beszélniük (ez a momentum, vagyis a beszéd megtiltása nagyon sok szokásnál megjelenik). A beteget megfürdették a főzetben s ágyba fektették. A hiedelem szerint az babonázta meg az illetőt, aki másnap elsőként lépett a házba. Nagyon sok harag forrása volt ez a hit, hiszen előfordulhatott, hogy éppen a legjobb barát, vagy egy rokon akart érdeklődni a beteg hogyléte felől.

Ha egy kisgyerek éjjel nem tudott aludni, az anya a karjába vette, s az ajtóba állt úgy, hogy egyik lába a küszöbön kívül, a másik pedig belül legyen. A következő mondókát mondta: „Unruh! Gib meinem Kind die Tag- und Nachtruh!” (Nyugtalanság! Add meg gyermekemnek a nappali és éjszakai nyugalmat!) A gyerek ágyára, ha még ezután sem tudott elaludni, ráfektették az apa nadrágját, vagy egy söprűt tettek a kulcslyuk elé, hogy a boszorkány, aki a gyerek álmát zavarja, ne tudjon bejönni.

A házasságkötéssel kapcsolatos babonák

Ehhez az eseményhez természetesen olyan hiedelmek

kapcsolódtak, amelyek a házasulandók boldogságát, szerencsését, egyetértésben eltöltendő életét voltak hivatottak biztosítani.

Mielőtt a templomba indultak, az egyik öltöztető asszony egy pénzermét dugott a menyasszony cipőjébe, hogy az soha ne szűkölködjön az anyagiakban.

A templomban az esketési ceremónia alatt, ha le kellett a párnak térdelnie, akkor a menyasszony úgy terítette ki a kötényt, hogy a vőlegény kénytelen legyen rátérdelni, mert így az asszony lesz az úr a házban. Ezen kívül szorosan egymás mellé kellett térdelniük, hogy az ördög ne férjen át köztük, vagyis, hogy tartós legyen a házasság. Abban is feltétlenül hittek, hogy aki az esketés után először megszólal, az lesz az úr a házban.

Az a nászéjszakához kapcsolódó babona, hogy az hal meg előbb, aki előbb fekszik ágyba, nem tükröz éppen optimizmust.

Egyéb hiedelmek

Néha-néha előfordult, hogy egy gazdának loptak a kukoricájából. A károsult a következőképpen „állt bosszút” a tolvajon: megkereste a lábnyomát és sarat illetve földet kapart ki belőle. Ezt aztán egy kendőbe kötve a füstre akasztotta. A babona szerint a tolvaj úgy fog kiszáradni, mint a sár a füstön. Ha a tettes tényleg beteg lett, elment a gazdához segítséget kérni. Amennyiben az megbocsátott neki, a kiszáradt sarat vízbe tette, hogy az újra megszívja magát és így a tolvaj megint egészséges legyen. Amikor a gazda azonban letagadta, hogy sarat tett a füstre, s ezzel megtagadta a segítséget, a tettes soha többé nem gyógyult meg.

A parasztgazdák áruikat a vásárokon értékesítették, gyakran keltek útra megrakott szekerekkel. Ha minden készen állt, az asszonyok is a bakra ültek, ünneplőbe öltözve. Kinyitották a kaput és elindultak. Abban a pillanatban, ha egy asszony ment el ekkor a kapu előtt, azonnal megálltak, kifogták a lovakat s otthon maradtak. Egy asszony megjelenése ugyanis akkora szerencsétlenséget jelentett, hogy nem érte volna meg elutazni a vásárra.

Amikor a gazdák lovaskocsijaikkal hosszabb ideje úton voltak, s a lovak túl fáradtak voltak már a kocsi húzásához, megálltak. Azt tartották, hogy gonosz szellemek akaszkodtak a kocsira, s ezért nehéz húzni. Kifogták a lovakat, s haza mentek velük. A kocsit pedig ott hagyták, hogy a gonosz szellemek ne követhessék őket.

Englenderné Hock Ibolya

A szerző lakodalmas szokásokról szóló gyűjtését 1997/3. számunkban adtuk közre.